

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Mvndvs Et Mvndi Partes, Divinæ Bonitatis Ac Ivstitiæ
Præcones**

Stengel, Georg

Ingolstadt, 1645

Capvt VIII. Aquas mortalibus nocentes, esse Dei justissimè punientis instrumenta, ac sæpe etiam velut iudicia, quibus mali à bonis discriminantur, sed cum iudicio, & non sine delectu agnoscenda.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-52365](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-52365)

aquarum damnis, laudabilem esse. 189

iniquè plectat vndis? cùm sit Dominus
vtriusque elementi.

C A P V T. VIII.

*Aquas mortalibus nocentes, esse Dei in-
stissimè punientis instrumenta; ac sepe
etiam velut iudicia, quibus mali à bonis
discriminantur; sed cum iudicio,
& non sine delectu agno-
scenda.*

S. I.
*Aquarum exorbitantium pericula,
damna, vituperia.*

Hinc ad tertiam querelam respon-
sio datur, quæ duabus prioribus
suapte natura cohæret. Quippe
si aquæ sunt, quæ possunt sanita-
tem lædere; si diluuiâ, quæ valent in damna
hominum excurrere; procliue est cogitare,
& illas reipsa, & ista nocere; enimuerò, et
si, metu ipso, grauius affligant humanam
solicitudinem, tamen insuper etiam & fu-
nera facere, atq; alijs extremis malis terræ
incolas mactare: & eos, qui ad naues con-
fugiunt, allidere, scopulisque inferre peri-
turos. Neque enim *sata læta bonumq; labores,*
& iumenta dūtaxat diluuijs, sed etiam tota
ædifi-

ædificia, & ipsa denique procellis nauigia
fatigantur, & fatiscunt. Tum si quidam a-
quam & fluctus ratibus vincunt, non vin-
cunt in ediam.

Ouid. l. i.
Metam.

*Maxima pars undâ rapitur: quibus undâ
pepercit,*

Illos longa domant inopi ieiunia victu.

Audiui sæpe disputantes, plûsne aqua sæ-
uiat diluuijs exundans, an flamma incēdijs
iuualefcens? Aiunt, qui oculis & incendia,
& diluuiâ æstimârunt, aquarum vim esse
longè violentiorem; neq; esse artem, indu-
striam, aut laborem vllum, qui possit tor-
rentis furorem repagulis coërcere. Ignem
aqua domat, aut refrænât. Aquâ ignis nul-
lus exsiccat inundantem. Si flamma in ædes
& vrbes dominatur, patet exitus in plateas,
fuga in campos; si flumina se non cōtinent,
ripis, fit terra ipsa, siue intra, siue extra
mauros,

*Pars maris, & latus subitarum campus
aagnarum.*

Quanti tunc senum gemitus, quantus ju-
uenum ploratus, quantus virorum clamor,
quantus feminarum existit vlulatus? Hæ
voces sunt accusationes; & quot lamenta,
totidem audiuntur argumenta. Merguntur
homi-

homines , merguntur naues ; illorum & istarum exitium, apud insipientes, est diuinæ bonitatis naufragium; nam, quia id male factum cēsent, aiunt, factum, quod DEVS imperauit.

§. II.

Homines ipsos primam esse causam, ut aquis exorbitantibus puniantur.

Si quis igitur scire cupit, cur DEVS istarum rerum sit author? respondeo in primis potius peccatorem, quam DEVM harum esse rerum authorem. Nam indidem pœnæ, vnde culpæ est origo. Rectè igitur dici potest pœnæ author, qui est author culpæ. Nō enim DEVS puniret, si homo non peccaret. Quoties itaque, in pœnam, inundationes fluminum, eluiones marium, aut imbrium cataclismi contingunt, non DEVS iudex, sed homo reus est accusandus, qui diuinæ iræ iustitiam in caput suum prouocauit. Quid enim? an ignis non noceat nocenti? *Vindex Sapi. 16. est orbis iustorum, & non fit vindex* Conditio-
toris? quem iam dudum *negantes nosse impij, per fortitudinem brachij illius, flagellati sunt: nouis aquis, & grandinibus, & pluuijs persecutionem passi.* Utuntur impij aquis, contra Bonfni
DEI milites, & non vtatur aquis DEVS, pro- us. lib. 7.
fuis

Dec. 2.
Simile
quid nar-
rat AE-
mil. lib. 5.
de Dar-
gano.

fuis militibus, cōtra impios? Cūm Andreas Vngariæ rex, & Christianæ militiæ, in Palestina, imperator, expugnatâ Damiatâ, ad Nilum, vrbe, Cayrum & Babylonem, quos se Soldanus receperat, obsideret; Suldanus Melchechelchemel Nilum, sub Babylone & Cayro, altioribus solito ripis coërcuit; & cūm paucis post dieb⁹ ille, opinione citius, vehementer intumisset, extemplo, defossis vtrinq; ripis, inundationem amnis in hostium castra deriuauit. Effunditur, diluuij more, fluuius; & altiùs altitudine cubiti cuncta superat; ex quo intolerabile Christianis detrimentum illatum fuit. Siccine nōrunt homines vti aquis in DEI seruos, volūntq; ; vt aquæ à se faciant, & DEVS non submergat aquis hostes? Enimuerō fecit id strenue, fecit cum ingenti virtutis suæ autoritate.

§. III.

Generalis diluuij causa & effectus.

Genes. 7. Hac de causa, generali illo cataclysmo, totus mundus, præter octo homines, est obrutus. Tūc enim *rupti sunt omnes fontes abyssi magne, & cataractæ cali apertæ sunt, & facta est pluuia super terram, quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, & sensim ita in immensum excreuit aquarum multitudo, vt, quia*

Ocea-

Oceanus non suffecerat, ad tot scelerum fordes abluendas; illis temporibus, vis undarum tandem culminâ summorum montium, quindecim cubitis, excederet. Nimirum multis aquis opus erat, ad abluendam tantam multitudinem foeditatēque flagitiorum. Quæ utinam penitus, & cum stirpe ablata esset. Propagati sunt enim, post diluuium quoq; , non homines tantum, sed etiā peccatores, qui, cum peccatis repullulârūt. Cur conqueritur mundus, si, quod meruit, patitur? Meruisse, diuinis tabulis probatur.

Nam *videns Deus, quod multa malitia esset in Gen. 6. 5;*

terra, & cuncta cogitatio cordis intenta esset ad malum, omni tempore, pœnituit eum, quod hominem fecisset, in terra. Et tactus dolore cordis intrinsecus, Delebo, inquit, hominē, quem creavi; a facie terra. Noë verò inuenit gratiam, coram Domino. Hinc in Arca seruatus est.

Quod neq; Ethnicos latuit. Nam, ut taceā, quod de Deucalione Poëtæ fabulantur, in Occidentali historia, legimus, regem Nicaragua interrogasse Christianos illuc primum appulso, *Num haberent notitiam alius generalis diluuij? & An simile quid ad huc esset expectandum?* Hinc verè Lactantius agens de scriptoribus Ethnicis: *Factum esse*

Iudich. in occid. histor. lib. 6. c. 5. Lactant. li. 2. cap. 10.

N

dilu-

diluuium ad perdendam, tollendamq; ex orbe,
malitiam, inter omnes constat. Multa homines
corporum vitia solent aquis curare; an non
aquis DEVS curet vitia animorum? Curat
enim, dum castigat. Quippe vnus suppli-
cium, alterius est exemplum. Enimvero etiã
diluuium illud plus fuit, quãa supplicium
& exemplum, quia remedium quoq; non-

S. Hilár.
in Pl. 118.

1. Petr. 3.

nullis fuit, vt D. Hilario videtur. Neq; om-
nes diluuiio submersos æternum perijisse, piè
creditur, & D. Petro conuenienter, de Chri-
sto ita loquenti: *In quo & his, qui in carceri-
erant, spiritibus prædicauit, qui increduli fue-
rant aliquando, quando expectabant Dei pa-
tientiam, in diebus Noë.* Licet enim riserint
Noë pœnitentiæ opera prædicantem incre-
duli, & mille confixerint sarcasmis, nullum
diluuium futurum putantes; credibile ta-
men est, tandem ipsius rei prædictæ præsen-
te, & ante oculos versante periculo, multos
commonitos, ad seriam pœnitentiam con-
uersos esse, & de scopulo lachrymas ante,
in assurgentes aquas profudisse, quãa aquã
ipsi haurirent, & ab aqua haurirentur. *Es
lehret einer schon schwimmen / wann ihm
das Wasser in das Maul geht.* Adeo, et
per aquas, velut inter aurum & sil, bono
à ma

à malis, pœnitentes ab impœnitentibus
discriminavit mundi Gubernator.

§. IV.

*Quàm graviter Ægyptiorum contumacia &
impietas, aquis sit punita?*

Quod etiam postea euenit, quando, Israë-
litis in littus egressis, serui DEI incolumes
euaferunt; exercitus autem Ægyptiorum
omnis, cū quadrigis & cāballis suis, in Ery-
thræo mari, relabentibus aquarum cumulis
inuolutus obrūtusq; est, socio exilij & au-
thore Pharaone. Nimirum grande pondus
est impietas, vsque in Tartari ima, & ad ba-
rathrum vltimū deprimat præuaricatores.

Exod. 14.

Hinc Ægyptij *submersi sunt, quasi plumbum,
in aquis vehementibus*: Israëlitæ autem inter
fluctus, tāquam per muros solidissimè stan-
tes, sicci, indemnésque transierunt. Ante
hanc vltimam & capitalem Ægyptiorum
cladem, multæ monitiones diuinæ præces-
serūt, inter quas etiam plagæ extitère, qua-
rum prima fuit illa aquarum in sanguinem
cōuersio. Siquidem Moyses *elevans virgam,*

Exod. 15.

10.

*percussit aquam fluminis, coram Pharaone, &
seruis suis: qua versa est in sanguinem.* Multis
de caussis hæc plaga fuit atrox. 1. Quia
omnes Ægypti aquæ, vbiq; demum ex-
titerint,

Exod. 15.

19.

N 2

titerint,

titerint, sunt corruptæ, atq; in sanguinem
 comutatæ, qui velut è vulnere diuinæ per-
 cussionis effluxit. Sic enim enucleatè man-
 dauerat DEVS. *Extende manum tuam super*
aquas Egypti, & super fluuios eorum, & riuos,
ac paludes & omnes lacus aquarum, ut vertan-
tur in sanguinem, tam in ligneis vasis, quam in
saxeis. 2. Quia etiam terra Gessen, et si Israë-
 litis pueros latices fuderit, Ægyptijs tamen
 luridum sanguinem propinavit. Nam *fuit*
sanguis in tota terra Egypti. Et quidem septē
 diebus sanguinem, loco aquarum, repere-
 runt. *Impleti sunt septem dies, postquā percussit*
Dominus fluuium. 3. Quia tristes inde con-
 secuti sunt effectus. Vt enim sanguis, extra
 corpus animalis, diu, sine corruptione, nō
 permanet; ita illico, fontes, & lacus, & flu-
 uius computruerunt. 4. Quia ex hac putre-
 dine pisces, qui erant in flumine, mortui sunt.
 5. Quia aquæ ad potum ineptæ ac pernicio-
 sæ factæ, ingenti Ægyptios siti cruciauerūt.
 6. E tot piscibus mortuis foetor ingens ex-
 titit, qui vnacum tabo sanguinis Mephitim
 Acheronticam expirauit. Vnde aër infectus
 intolerabili miseris inedia affecit. 7. Sor-
 didibus quoq; omnia foedata sunt, nihil enim
 inquinatis aquis, aut putrefacto sanguine
 munda-

mundari, sed inquinari duntaxat poterat.
 8. Ad sitim fames accessit. Ait enim Scriptura, mortuos esse omnes pisces, qui erant in aquis, ob putredinem scilicet aquarum, & sanguinis partim crassitiem, partim caliditatem. Piscium autē vsus erat vulgatissimus, & communissimus cibus Ægyptiorum, tum propter copiam, tum propter pretij vilitatem; ob quam & ipsi Hebræi, in solitudine dicebant: *Recordamur pisciū, quos, in Ægypto, comedebamus gratis.* 9. Ne siti enecarentur, *Foderunt omnes Ægypti, per circuitum fluminis, aquam, ut biberent: non enim poterant bibere de aqua fluminis.* Itaque fodiendo se macerarunt. Et pro quā dulci potu? *Aqua, inquit Thostatus, quam Ægypti fodiebant circa flumen, nō erat vera aqua, sed erat sanguis, qui de sanguine fluminis promanans, subterraneo meatu, per arenas colabatur, & attenuabatur, & purgabatur; aliquantulum perdens sanguinis crassitiem & colorem, & saporem. Solet enim color, & sapor aquarum mutari, excolatione, & propter terras, quas pertransēnt; ut aqua salsuginosa, vel amara perdit saporem illum, transiens per aliā terram, vel in toto, vel in parte. Idq̄, manifestum sit frequentibus experimentis, in aqua marina,*

Num. 11.

Exod. 7.

24.

Thostat.
in cap. 7.
Exodi.

qua salsa est; infusa enim in vasa quadã cerea, exuens salsedinem fit dulcis ac potabilis, cerea videlicet salsedinem ebibente atq; consumente. Illum igitur sanguinem percolatum, & ad similitudinem aqua perductum, ob idq; tolerabilem in potu, bibebant Ægyptij.

§. V.

Detestabilis Ægyptiorum potus.

Quàm autem suavis, aut sanus fuerit ille potus, facile est diuinare. Haud utiq; paulo suavior, quàm Charontis nectar, quod ille è Stygia haurit palude. Legimus, & audiimus sæpe, foedissima quæq; sitis necessitate adactos homines, bibisse; aut fame vrgente abominanda comedisse. Quod & Scriptura testatur, in qua ille ait: *Qua prius volebat tangere anima mea, nunc, præ angustia, cibi mei sunt.* scilicet anima esurienti, etiam amara dulcia videntur. Quare percolatæ licet, tamè sanguinæ aque, etiam Ægyptijs necessitate quadam sapere debuerunt; neq; enim verè sapere potuerunt. Rectè igitur huius plagæ acerbiteratem descripsit Philo, quando Nili in sanguinem descripsit commutationem, addiditque: *Idem in stagnis, fossis, puteis, fontibus, & omnibus Ægyptijs aquis euenit, ut, deficiente aqua potabili, ripas nemo peteret.* &

Iob. 6.

Phil. li. i.
de vita
Moyfis.

nom

nouas venas aperientibus, pro limpido liquore, sanguis emicaret, tanquam è vulnere. Piscinum quoq; genera extincta sunt, cuncta vitali facultate versa in pestiferam; ut fœtore complerentur omnia, putrescentibus simul tot corporibus. Hominum quoq; siti enectorum magnus numerus jacebat in triuijs; non sufficientibus domesticis ad sepultura officia. Itaque plagæ huius gravitatem, sanguis ipse significauit, & tam densa funera, vt deessent vespillones, aut, qui cadauera sepelirent.

§. VI.

Causa, ob quas Aegyptij, aquis in sanguinem versis, sunt puniti.

Sensit hunc ictum Pharaon, non sensit causam, non agnouit iram Numinis. In duritie perstitit. Iustè agis cū injusto, ô DEVS. Auferuntur iudicia tua à facie eius. Hinc impatientia, querelæ, furor, atque ex ipsa medicina morbi incrementum. Fuère tamè vel istius quoq; plagæ per aquas illatæ causæ æquissimæ, & iustitia cum DEO fecit. 1.

Quoniam, vt ait Philo, Aegyptij, præ ceteris rebus, honorabant aquam, tanquam rerum omnium primam, & principium; idcirco Deus eam primò ad castigandos, plectendosq; noxios adhibuit. 2. Quoniam Aegyptij varias exe-

N 4 crandæ

Psalm. 94

**De hoc
cultu So-
lin. c. 35.
& Plin. l. 8,
cap. 46.**

**Theode-
ret. q. 19.
in Exod.**

**Sapiēt. 11.
17.**

**S. Augu-
stin. in
tractat. de
conueni-
ent. plag.
10. & 10.
precepto-
rū. Apoc.**

crandæ impietatis cæremonias in Nilo, ce-
lebrare consueuerant, vt ibi Apim colerēt,
& adorarent crocodilos: cum DEO igitur
aquæ stare debebant, contra Deum adhibi-
tæ. 3. Quoniam Aegyptij Nilo ipsi, ob alia-
rum aquarum penuriam, & plurima huius
fluminis commoda, diuinos honores sacri-
legè tribuerunt. Hanc causam indicans
Theodoretus ait: *Cur primam aquæ plagam
intulit Deus? quia valde gloriabantur Aegyptij
de flumine suo, & hoc, pro Deo habebant: vt, qui
parem usum illis præberet, atque nubes cali.* 4.
Quoniam Aegyptij Hebræorum infantes
inclementer in Nilum projecerunt; vt ergo
sceleri pœna responderet, Nilum sibi exper-
ti sunt iracundum. *Nam per quæ peccat quis,
per hac & torquetur.* Quare loc. cit. scribit
Theodoretus, accidisse hanc plagam etiam
propter pueros Iudæorum in Nilum demersos:
*fluuus enim ille mutatus in sanguinem, velut
conqueretur de cade puerorum, per Aegypti-
os commissa.* Quam causam & S. Augustinus
indicat. Pœnæ huius æquitas, & illius, quæ
à Ioanne est prædicta, iisdem possunt verbis
intelligi, quibus vsus est terti⁹ Angelus, qui
effudit phialam iræ DEI super flumina, &
super fontes aquarum, & factò sanguine
dixit:

dixit: *Iustus es, Domine, qui es, & qui eras, qui hoc iudicasti: quia sanguinem Sanctorum & Prophetarum effuderunt, & sanguinem eis dedisti bibere, digni enim sunt.* Non mirum est igitur, si & alij, per easdem res puniantur, quibus DEVM offenderunt; atque inde maxima detrimenta capiant, vnde utilitatem inhonestam, & illicitam voluptatem perciperunt. Sauciantur, fundunt sanguinem, fundunt vitam; non querantur, cum & ipsi causa fuerint, vt ab alijs quoque sanguis & vita funderetur; discant itaq; dicere: *Iustus es, Domine, qui es, & qui eras, qui hoc iudicasti.*

§. VII.

Eadem aqua, eodem tempore, Aegyptijs & Israëlitis non eadem.

Et vide mihi iustitiam diuinam, in aquis Aegypti, relucens. Eadem siue puteana, siue fluuialis aqua, quæ malis fuit mala, bonis bona extitit. *Amnis*, inquit Iosephus, *sanguineis fluentis prolabens, ad potus inopiam eos redegit; cum, præter aquam fluminis, nullum fontem habeant. Nec coloris tantum id erat vitium: sed, si quis siti coactus gustaret, confestim acri dolore corripiebatur. Erat q; talis aqua solis Aegyptijs; Hebraeis verò dulcis, potabilis*

Ioseph.
lib. 2. Antiquit.

N s tabilis

tabilis, & omninò pristinam naturam retinens. Quod planè erat ingens miraculum. Eodem tempore, eodem loco hauriebant Aegyptij & Hebraei: quod illis atrii coloris cruor, hoc istis limpida aqua fuit. Intelligite hinc, peccatores, si sic elementa dijudicant, quid facturus sit Dominus elementorum.

§. VIII.

Alia iudicia Dei, per aquas hominibus ostensa.

Simile iudicium, & in alijs aquis, factum legimus. *Siloam fontem esse, ad radices montis Sion, ait S. Hieronymus, qui non jugibus aquis, sed in certis horis diei ebulliat, & per terrarum concava ad antra saxi durissimi, cum magno sonitu veniat, dubitare non possumus, nos praesertim, qui in hac habitamus provincia.*

S. Hieronymus. in *Ita. cap. 2.* *ait S. Hieronymus, qui non jugibus aquis, sed in certis horis diei ebulliat, & per terrarum concava ad antra saxi durissimi, cum magno sonitu veniat, dubitare non possumus, nos praesertim, qui in hac habitamus provincia.*

S. Epiphanius. *Huius fontis ortum & nomen Epiphanius de vita & interitu Prophetar, cap. 7.* *prodit inquit: Fontem Deus Siloam causa (& precibus Isaiae) Propheta effecit: quoniam priusquam moreretur, pusillū precatus est, ut undas illinc erumpere dignaretur. Et confestim dimisit illi calitus aquam viuentem. Unde sortitus est locus ille appellationem Siloam; quod, quis interpretetur, sonat demissum. Sub Ezechia quoque rege, antè, quàm stagna piscinam fabricasset, precibus Isaiae effectum, ut exigua*

lymp

lymp^ha scaturiret, quod populus in obsidione
 hostium teneretur, ne ipsa periret undis desti-
 tuta ciuitas. Milites igitur perscrutabantur
 undique, vbinam sedare sitim daretur, ignora-
 bant enim. Vrbe quippe iam potiti, obsidebant
 siluam. Quandocunq³ itaq³ indigentes Iudæi a-
 quatum venerant, scaturiebat eis vnda, & a-
 quabant: exterarum verò nationum homines
 reperire nesciebant. Latex namq³ aufugiebat.
 Eoq³, vsq³ in hodiernum diem eructatur clan-
 culum, quo significetur mysterium. Ceterum,
 quandoquidem Isaia Propheta istud acceptum
 referunt, in perennem eius rei memoriam, po-
 pulus accuratè Prophetam isti solo, cum gloria
 & honore reddidit; ut per eius intercessionem,
 in consummationem vsq³ sæculi, aquæ huiusmo-
 di fructus impetretur, cui scilicet vsus refere-
 bat acceptum. Huic fonti Siloæ haud valde
 dissimilem videri, ait Baronius, fontem il-
 lum, seu fluuium, item in Palæstina Sabba-
 vicum dictum, à Iosepho sic descriptum. Cõ-
 spicit, in itinere, (Vespasianus Imp.) fluuium
 cognitione dignissimum. Is fluit mediis inter
 Arcas & Raphaneas Agrippæ regni ciuitates.
 Haber autem quoddam peculiare miraculum.
 Nam, cum sit, quando fluit, plurimus, neque
 meatu segnis; tamen, interpositis sex diebus, à
 fonti-

Cæf. Ba-
 ron. An.
 33.
 Ioseph
 de bell.
 lud. lib. 7.
 cap. 24.

fontibus deficiens siccum exhibet locum. Deinde, quasi nulla mutatione facta, septimo die, similis exoritur: atque hunc ordinem eum semper seruare, pro certo compertum est. Unde etiam Sabbaticus appellatus est, a sacro septimo Iudæorum die sic appellatus.

§. IX.

Aquas dari, vel negari à Deo, ut discamus inimicis benefacere, sapere, orare.

Quemadmodum Sabbaticus hic fons Iudæos docuit, Sabbata seruare, atque laboris cursum cohibere, ut DEO vacarent, ita ille prior Siloa dictus monstrauit, homines esse in causa, ut nonnunquam diuinæ beneficentiæ fontes exsiccentur. Nam

Matth. 5.
45.

etsi Pater cælestis pluit super justos & iniustos, ut doceat nos inimicis benefacere, & diligere eos, qui nos persequuntur, quod

S. Hieron.
in eund.
loc.

ut S. Hieronymus ait, fecit David in Saul & Absalom: Stephanus quoque pro lapidantibus deprecatus est, & Paulus anathema cupit esse persecutoribus; sæpe tamē etiam delinquentibus necessaria subducit, ut ex inopiâ sapere incipiant, quos fecit abundantia recalcitrare. Quin etiam potentiam suam, ac

Iob. 12. 15.

dominium in creaturas manifestat. Nam si continuerit aquas, omnia siccabuntur: & si emiserit

ferit eas, subuertent terram. Hic est gladius ille anceps, & vtrunque acutus, quo potest inimicos ferire, siue neget aquas, siue cumulet. Negat, vt oremus; cumulat, vt videamus, nos aliquid orando impetrauiffe. Sic instruimur, auerti à nobis creaturas, quando nos auertimur à Creatore; & fugere pœnam, si nos ad Iudicis clementiam confugiamus. *Quando non genculationibus & ieiunationibus nostris etiam siccitates sunt depulsa?* ait Tertullianus. Et Philo scribit, de prima Aegyptiorum plaga: *Per septem dies, hoc malum durauit, donec Aegyptijs suppliciter Moysen innocantibus, & illo deprecante, Deus misertus est pereuntium. Is enim, cuius infinita bonitas semper est exorabilis, mutauit sanguinẽ in aquam dulcem, redditis amni fluentis salubribus, qualia prius fuerunt.* Igitur discrimen, inter suos, & idolorum cultores, patefecit Dominus, quando Israëlitis aquam dulcẽ, Aegyptijs sanguinem propinauit; & plectendo hostem pepulit ad orationem, cuius vim declarauit, dum Aegyptijs Moysen, & Moyli Deum orantibus redonauit aquarum vsum.

§. X.

Aquas alijs pro speculo, Gedeoni ac Hispanis, & Gallis pro iudice fuisse.

Maxi-

Tertul-
lian. ad
Scapulã.
cap. 4.

- Maximè verò sæpè in aquis, velût in speculo, reluxit bonorum malorumque, tanquam pulchrorum ac deformium discrimen. *Quomodo in aquis resplendent vultus prospicientium, sic corda hominum manifesta sunt prudentibus.* Ad ripam stans Minerua, atque imaginem suam, inflatis buccis tumida, cernens, tibiam abiecit. *Nec sum adeo informis, nuper me in littore vidi,* ait Corydon. Et, apud alium Poëtam, ita se ipsum canit Polyphemus.
- Ouid. lib. 3. *Certè ego me noni, liquidâque in imagine vidi*
 13. Metamorph.
- Nuper aqua, placuitque mihi mea forma videnti.*
- Idem li. 3. *Nimis longa fabula, quamuis elegans est*
 Metamorph.
- Exod. 15. *Narcissi, se ipsum, in aqua licet exitiosè contemplati. Aegyptij sanè poterant suam, in sanguineo flumine, deformitatè agnoscere, atque Israëlitarum intueri innocentiam easdem limpidas haurientium. Quos tamen & ipsos aquæ probauerunt. Idcirco*
 19.
- Psal. 80. 8. *enim ait Dominus: Probavi te apud aquam contradictionis; cùm aqua deesset, è filice*
- Exo. 17. 5. *euocanda. Et, alio tempore, Dixit Dominus*
 Iud. 7. 4. *ad Gedeon: Adhuc multus populus est, duc eos ad aquas, & ibi probato illos: & de quo dixerunt tibi*

tibi, ut tecum vadat, ipse pergat quem ire prohibuero, reuertatur. Cúmque descendisset populus ad aquas, dixit Dominus ad Gedeon: Qui lingua lambuerint aquas, sicut solent canes lambere, separabis eos seorsum: qui autem curuatis genibus biberint, in altera parte erunt. Fuit itaque numerus eorum, qui manu ad os proiciente lambuerant aquas, trecenti viri: omnis autem reliqua multitudo flexo poplite biberat. Et ait Dominus ad Gedeon: In trecentis viris, qui lambuerant aquas, liberabo vos, & tradam in manu tua Madian. Omnis autem reliqua multitudo reuertatur in locum suum. Cur autem illos, & non hos elegerit ad pugnandum Deus, non solum causa erat, quod illorum minor fuerit numerus, sed etiam, quia fortior. Siquidem stando lambere aquas, manu ad os proiectas, indicium est, hominem non admodum fatigatum aliò festinare; pronum autem ac jacentem sorbere aquas, exhaustarum virium, aut pigritiæ signum esse solet; adde & intemperantiæ; nimis enim auidi est, rebus cupitis inhiare. Legimus tale iudicium indiciumque miraculo datum, apud Sigebertum. Nam Gallis atque Hispanis de celebratione Paschæ inter se cõtendentibus, quòd Hispani, die 21. Martij,

Sigeberti
An. 573.

tij, Galli verò 18. Aprilis, illud celebrassent; prodigiò luculento detexit DEVS, Gallos rectè celebrasse. Siquidem fontes, qui in Hispania, Sabbato sancto, ad baptizandum sponte diuinitus repleti còsueuerant, An. Christi 573. non in Hispanorù, sed in Francorum Paschate repleti sunt: tãta est abundantia veritatis, vt etiam in aquis scripta perseueret. Cum his veritas facit; aqua cum veracibus.

§. XI.

*Aqua perjurij vindex, vt malis mala,
sic bona bonis.*

Eiuscemodi quidem & alia per aquam iudicia complura à varijs memorantur; sed afflictà fide, qualis solet esse Græca. Vnũ

Philostrã,
ens lib. I.
de vit. A.
pollonij
Thyanci.
cap. 4.

apponam. Est iuxta Tyana, aqua (ait Philostratus,) Ioni (vt perhibent) sacrata, quam indigena inextinguibilem vocant. Fons eius frigidus sanè scaturit. ebullit autem non secus atq; igne calefactus lebes. Hanc puris & iuramenti fidem seruantibus viris aspectu placidam, & gustu dulcem esse perhibent; perjuris verò; & infidis palam aduersatur. Epota namq; oculor pedesq; ac manus peierantis inuadit; pustulis ac vomicis totũ corpus inquinans. Neq; illinc discendendi facultas datur; sed ibidem permanentes,

CORAM

coram aqua ipsa, suam deplorant calamitatem, palam, quod peierarant, profitentes. Alij vaticidici fontes, è pluribus alijs scriptoribus, afferuntur, sed vel fabulosi sunt, vt dixi, vel superstitiosi. Tametsi enim negari non potest, quibusdam aquis, supra naturæ indolē ac potestatem, ad impios plectendos, vel à Deo inditam vim prodigiosam, vel à Sanctis extraordinariam virtutem impetratā, simium tamen DEI agere conatur vbique diabolus; qui in mancipijs suis superbiam amans, non modestiæ & humilitatis virtutem, sed miraculorum splendorem, quo Sancti claruerunt, æmulatur.

§. XII.

Iudicia, per aquam feruentem, prohibita esse.

Qua de caussa, An. DCCCL. XXXV. Stephanus V. Pontifex Romanus Humberto Moguntino Episcopo respondit in hunc modum. *Consulisti de infantibus, qui in vno lecto dormientes, cum parentibus, mortui reperiuntur, vtrum ferro candenti, aut aqua feruente, aut alio examine huiusmodi parentes se purificare debeant, eos non oppressisse. Monendi sunt namq, & protestandi parentes, ne tam tenellos secum in lecto collocent, ne negligentia*

Ex Gratiano. 2. q. 5. c. Consulisti. Alfons. Ciaccon. de gestis Stephani V.

quali-

qualibet proueniente suffocentur, vel opprimantur, unde ipsi homicidij rei inueniantur. Nam ferricandentis, vel *AQVÆ* feruentis examinatione confessionem extorqueri à quolibet, sacri non censent Canones. Et quod, SS. Patrum documento, sancitum non est, superstitioso adinventione non est presumendum. Spontanea enim confessione, vel testium approbatione publicata delicta, habito præ oculis Dei timore, commissa sunt regimini nostro iudicare. Occulta verò & incognita illi sunt relinquenda, qui solus nouit corda filiorum hominum.

§. XIII.

Quibus formulis, aut legibus, iudicium superstitiosum, per aquas, fuerit olim permissum?

Hæc diligenter obseruanda sunt ijs, qui vel naturæ ignorât vires, vel miracula ambiunt, vel DEVM tentare non verentur. Fa-teor, apud antiquos exempla reperiri. Sed ea si lex non damnat, sola vel simplicitas sancta, vel diuina inspiratio; vel hominum piorum alma fides, ac religio miraculis digna excusat. Vt enim laminis cadentibus, quibus inambulauit S. Kunegūdis, Henrico suam virginitatem probatam fecit; ita alij feruentibus aquis illæsi Fidei integritatem testati

restati sunt, exemplo mirando, non imitando, qualia paulo infra referam. Quocirca non boni æmulatores fuerunt, qui rei superstitiosæ, sanctissimarum in speciem formularum colorem induxerunt; vt tantò plures falleret vanitas inaurata. Nam hac in probatione, aqua, apud Francos, his verbis consecratur. *Deus iudex justus, fortis, & patiens, qui es auctor & amator justitiæ, qui iudicas æquitatem: iudica, Domine, quod justum est, quia recta tua iudicia sunt, qui respicis super terram, & facis eam tremere. Tu, Domine, omnipotens, qui per aduentum Filij tui, Domini nostri Iesu Christi mundum saluasti: & per eius Passionem, genus humanum redemisti: Tu hanc aquam, per ignem feruentem sanctifica, qui tres pueros, id est, Sidrach, Misach, Abdenago, iussione regis Babylonis, missos in caminum ignis seruasti: Tu clementissime presta, vt, si quis innocens in hanc aquam feruentem manum mittat, sicut tres pueros supra dictos, de camino ignis eripuisti, & Susannam de falso crimine liberasti, ita, Domine, manum illius saluam & ileksam perducas. At, si quis culpabilis, vel, in crassante diabolo, cor induratum, presumpserit manum mittere: tua iustissima pietas hoc declarare dignetur, vt in eius corpore, tua virtu-*

Auentina
lib, 4.

O 2 te,

te, manifestetur, & anima illius, per pœnitentiam, saluetur. Plures eiusmodi formulas

Martin. ac orationes exhibet Martinus Delrio. Cō-
 Delrio. 4. stat etiam, hanc, per feruentem aquam, aut
 lib. Dis- lapilli ex ea extractionem, fieri, solitam pur-
 quis. c. 4. gationem, receptam legibus Longobardo-
 q. 4. sect. rum, Saxonum, Frisorum, & Rhenanorum.
 4. Lom- In lege Lombard. *Si cuiuslibet hominem in-
 bard. li. 1. terfecerit, iudicio aqua feruentis examinetur,
 tit. 10. Ho- utrum hoc sponte, an se defendendo fecisset. In
 roman. de Feud. cap. 44. Sax. legibus Frisonum hæc habentur: Si res gran-
 li. 1 art. 39. dis erit, seruum ad iudicium Dei, in aqua fer-
 Leges Fri- uenti examinetur. Item. Et, ad examinationem
 son. tit. 3. feruentis aqua iudicio Dei probandus accedat.
 & tit. 14. Item. Et se per sacramentum iudicio Dei exa-
 c. nobilis minandum, feruenti aqua, innocentem osten-
 2. q. 4. B. dat. Denique, in formula pacis Alsatiæ ha-
 Rhenan. bentur ista: *Plebeius autem, & minoris testi-
 l. 2. Germ. monij rusticus, aqua frigida se expurget iudicio.*
 rer. Et audimus subinde, pertinaci traditione
 ad hoc, vel illud aquæ iudicium seruos, &
 ancillas, aliásque nonnullas mulierculas
 præ sanè fidenter, prouocare: gnaras scilicet,
 id non permissum iri; alioqui utique
 non prouocaturas; sed nec permittendas
 ut velint, culpæ, aut innocentia veritatem
 fortuito aquæ aut ignis euentu deciden-
 dam permittere.*

§. XIV.

*Quibus de causis iudicium, per aquas,
sit illicitum?*

Etenim 1. ipso nomine damnantur temerariæ eiusmodi disquisitiones. Vocantur enim *Purgationes vulgares*, quia nullo legitimo usu, sed vulgi quadam duntaxat usurpatione, & obseruatione superstitiosa sunt introductæ. 2. Quia eiusmodi iudicarijs modis DEVS têtatur potiùs, quàm eius exploretur voluntas. 3. Quia temeritas est, petere, vt DEVS miraculum faciat, ad innocentiam nostram manifestandam, si non DEVS ipse id suggerat. 4. Quia hanc consuetudinem ridet Fridericus Imp. II. quam etiam iam priùs vetuerat Lotharius Imp. in legibus Longobardorum; & illo antiquior Carolus magnus. 5. Quia, præter supra dictum Stephanum Pontificem, etiam alius Pontifex, apud Gratianum, & Lucius mortem istum damnauit; *iudicia peregrina & inhibita* (sacris scilicet canonibus) ea vocans. Innocentius III. certè sanxit in Conc. Generali, ne vllus Clericus purgationi aquæ feruentis, aut frigidæ, seu ferri candentis, ritum cuiuslibet benedictionis, aut consecrationis impendat. 6. Quia non tam verba

In leg.
Long. li. 2.
tit. 54. Car.
rol, Mag.
in capitularib.
lib. vlt. c. sententiam
sang. ne cleric. &c.

huic ritui adhibita, quæ pleraque pia erant, quàm res ipsa prohibebatur, quæ non erat tantùm têtatio DEI, sed etiam miraculi Iudaici imitatio: quæ irrepfit ad similitudinem

Nû. 5. 14. poculi Zelotypiæ, quod Moyfes, apud Iudæos, DEO authore, verbis amaricantibus

S. Hieronymus in 1. Reg. 16. miscuit. S. Hieronymus ait, Hebræos tradere, quòd coram Domino, in eandem aquam

maledicta congesta sint: & sicut in lege mulier

Zelotypa, hausta aqua, probatur, ita & idololatra hac aqua probati sint. Hi videlicet, qui se

idola coluisse penitus denegabant. Tradunt etiam, quòd quicumq; idololatra hanc aquam gustasset,

labia eius ita sibi adhererent, ut nequaquam ea ab invicem idololatra separare posset. Quæ traditio si vera est, DEO jubente, id à Moyse factum est. At solus DEVS occulta cordis novit & indicat; solus DEVS nequit, cum secreta cordium aperit indicatque, mentiri.

Quia igitur veritatem sic se indicaturum spondit Moyfi, meritò fides ei adhibita est, & licitè potuit modus ille servari, Iam verò eiuscemodi promissio diuina nulli aqua facta est; præposterè itaque iudicium aquæ seu frigidæ, seu bullienti committitur stolidè creditur, aquam de se dignoscere reos atq; innocentes. Genio non caret aqua sed ingenio & iudicio.

§. XVI

§. XVII

§. XVIII

§. XIX

§. XX

§. XXI

§. XXII

§. XXIII

§. XXIV

§. XXV

§. XXVI

§. XXVII

§. XXVIII

§. XXIX

§. XXX

§. XV.

Miracula, vel quasi miracula fieri subinde etiam à non sanctis. Et quid inter verum & apparens miraculum intersit?

Duo hîc video, quæ, clypei modo, possunt obtendi. Primum contingere sepe miracula in eiusmodi judicijs, quæ etiam non Sancti instituerunt. Deinde ipsos etiam Sanctos talia judicia usurpauisse. Vtriusq; exempla præsto sunt. Primi, apud Sigonium, & Aimoinum, istud: Ludouico Germania rege, Francoforti, morituo, Carolus Caluus Imp. & Francia rex, properè Aquas, Coloniãmq; cõten- dit. vt Lotharingiam, qua fratris & filij eius Lotharij fuerat, occuparet. Ludouicus tres filios reliquerat. Carolomannũ, Ludouicum, & Carolum cognomine Crassum. Ex quibus Ludouicus, qui paterno funeri interfuerat, ubi patrum paterni regni fines ingressum, castra ad Rhenum posuisse audivit, ira incensus, quòd paternum regnum inuadere esset ausus, Francofordia copias mouit, atq; ad alteram Rheni ripam è regione consedit. Ibi jure primũ, deinde gratia, per legatos, petita, cum neutrum impetrasset: decem homines, cum aqua calida, totidemque cum frigida, decemq; alios cum fer-

Car. Sigõ
li. 5. regni
Italię. Ai-
moin. l. 5.
histor.
Francor.
cap. 34.

O 4 ro. can-

ro candente misit, iustos experiri iudicio, utri regnum illud conueniret, quod cum ipso pater suus Ludouicus, sacramento interposito, diuisisset. Qui, re tētata, cūm detrimentum nullum cepissent, nihil tamen equi obtinuerunt. Manū hi in aquam feruentem iniecerunt partim, partim in frigidam, partim etiam ferrum candens gestantes, nihil senserunt læsionis. Omnia pro miraculo habebantur. Vt enim naturæ Author innocentis manum, in aqua feruenti seruabat ab adustione innoxiam, ignis vi suspensa, sic in frigida aliquando nocentis manum urebat. Perinde enim illi est, seu, frigida urere, seu calidam, ne urat, impedire. Exempla talia reperiuntur; sed, ut dixi, vel excusantur sancta simplicitate, vel defenduntur pio iustitiæ zelo ac tacita ipsius Numinis suggestione. Neque enim miracula Sancti tantūm perpetrant; cūm miraculorum gratia, sit gratia gratis data, quæ non exigit necessariò Sanctos. Quippe

Matth. 7. *multi dicent, in illa die: Domine, Domine, nonne in nomine tuo prophetauimus, & in nomine tuo damonia eiecimus, & in nomine tuo virtutes multas fecimus? quibus Christus respōdebit: Quia nunquam noui vos, discedite a me, qui operamini iniquitatem. Accedit, sæpe miracula*

racula videri, quæ miracula non sunt; sed
 glaucoma, & præstigiæ, ac fascinationes o-
 culorum; aut certè miracula improprie di-
 cta. Quo pacto Moysen imitati sunt magi
 Pharaonis; qui, quia idem fecisse videban-
 tur, dicebantur & ipsi similiter fecisse. *Vo-*
cavit autem Pharaon sapientes & maleficos: &
fecerunt etiam ipsi, per incantationes & Egyptia-
cas, & arcana quedam similiter. Quod dia-
 bolus facit, ad eleuanda miracula vera; ad
 decipiendos homines, & in errorem indu-
 cendos; ad authoritatem magicis artibus
 cõciliandam; sæpe etiam ad reos defenden-
 dos, & opprimendos innocentes. Siue opera
 illa magicis artibus effecta simulata sint, si-
 ue vera; de quibus D. Thomas, *dæmones, in-*
quit, non possunt facere miracula proprie dicta;
quia miraculum proprie dicitur, quod fit præ-
ter ordinem totius nature create, sub quo or-
dine continetur omnis virtus create. Dicitur
tamen quandoq; miraculum large, quidquid
excedit humanam facultatem & consideratio-
nem. Et sic dæmones possunt facere miracula,
faciendo scilicet ea, quæ homines mirentur, eo-
rumq; facultatem, & cognitionem excedant.
Nam & vnus homo, in quantum facit aliquid,
quod est supra facultatem & cognitionem alte-

Exod. 7.

11.

S. Thom.

1. p. q. 114.

2. 4.

O s rius

rius hominis, ducit alium in admirationem sui operis, ut quodammodo miraculum videatur operari. Sciendum tamen est, quod, licet eiusmodi opera demonum, quae nobis videntur miracula, ad veram miraculi rationem non pertingant: sunt tamen quandoque res verae; sicut magi Pharaonis, per virtutem demonum, veros serpentes & ranas fecerunt. Et quando ignis de celo cecidit, & familiam Iob, una cum gregibus pecorum, uno impetu, consumpsit; & turbo domum deiiciens filios eius occidit, ea fuerunt opera sathanae non sane phantastica, ut docet Augustinus de ciuitate Dei.

Iob. 1.

§. XVI.

Dæmones, artibus occultis, velut miraculis, fallacias struere.

Possunt igitur utique & dæmones brachium, frigido humore, contra feruentem aquam, munire, ut aqua, etsi feruida, videatur vim vrendi amittere; licet reuera non in aqua, sed in vnguento sit, quod miraculi speciem potiùs, quàm rem continet. Vidimus circumforaneos succis quibusdam illitas manus liquato plumbo, sine noxa, lauare. Quod mirantur, qui nesciunt virtutem vnguëti; uti & albumine oui ligna, in flammis, illæsa in stuporem dant ignorantes.

His

His talibus artibus nouit utique & dæmon
 homines dementare; non tamen, nisi malo
 fine, innocentes; pessimo autem, reos defen-
 dere. Quod DEVS sapientissimo cōsilio per-
 mittit. Verè enim ac eruditè S. Augustinus,
 in illa verba: *Surgent Pseudochristi & Pseu-*
doprophetae, & dabunt signa magna & prodigia,
ita ut in errorem inducantur (si fieri potest)
etiam electi, ita scribit. *Quod autem Dominus*
dixit, Pseudoprophetas multa signa & prodigia
facturos, ita ut fallant etiam (si fieri potest)
electos; admonet utiq³, ut intelligamus, qua-
dam miracula etiam sceleratos homines facere,
qualia sancti facere non possunt: nec ideò tamen
potioris loci apud Deum esse, arbitrandi sunt.
Non enim acceptiores Deo, quam populus Isra-
el, erant magi Egyptiorum, quòd non posset po-
pulus ille facere, quòd illi magi faciebāt: quam-
uis Moyses, in virtute Dei, maiora facere po-
tuerit. Sed ideò non omnibus Sanctis ista tribu-
untur; ne perniciosissimo errore decipiantur in-
firmi, existimantes, in talibus factis maiora do-
na esse, quam in operibus iustitiæ, quibus aeterna
vita comparatur. Propterea Dominus probi-
buit gaudere discipulos, cùm ait: Nolite in hoc
gaudere, quoniam spiritus vobis subijci-
untur; sed in hoc gaudete, quoniam no-
 mina

Matth. 24

S. Augu-
stin tract.
83. qq. 9.
79.Luc. 10.
20.

mina vestra scripta sunt in cælis. Cùm ergo talia faciunt magi, qualia nonnunquam Sancti faciunt; talia quidem visibiliter esse apparent, sed ex diuerso fine, & diuerso jure fiunt. Illi enim faciunt quærentes gloriam suam, hi faciunt quærentes gloriam Dei: & illi faciunt quædam potestatibus concessa in ordine suo, quasi priuata commercia, vel beneficia: isti autem publica administratione, jussu eius, cui omnis creatura subiecta est. Hæc Augustinus: quæ sufficiunt ad eam quæstionem, cur etiam non Sanctis tales subinde succedant aquarum probationes? aut cur innocentibus nocent? est enim Alastor, qui illis fauet, istis nocet, quantum quidem ei à DEO permittitur. Nam neque impijs quidem plus nocere potest, quam ei concedatur; cùm sit DEI licitor. Licitori autem non licet præscriptum iudicis excedere.

§. XVII.

S. Gangulphi uxoris adulterium, per aquæ iudicium, deprehendentis mirandum, non imitandum exemplum.

Altera obiectio erat, ipsos etiam Sanctos tales aquarum probationes vsurpauisse. Nā memorat, S. Gangulphum martyrem, famā turpi uxoris suę percussum, ad hoc examen, animum

animum adiecisse. Ita enim, in vita illius,
 scribitur. Interim ad quendam veniunt fon-
 tem (Gangulphus & vxor) ubi his vxorem
 vocibus compellat: *Multa quidem de te, con-
 iux, passim feruntur fœda & indigna natali-
 bus tuis; & adhuc quidem mihi certò non con-
 stat, verène, an falsò illa dicantur. Tum illa
 etiam intrepidè jurans, falsos de se rumores
 sparsos, ait, nec se unquam alieno concubitu pol-
 lutam. At Gangulphus: diuina, inquit, provi-
 dentia, quam nihil fugit, ut se res habeat, iam
 certis declarabit indicijs. En fons hic propositus
 est, nec frigidus valde, nec immodicè calidus. In
 hunc igitur immitte manum, & è fundo lapi-
 lum extrahere. Et, si quidem à culpa es aliena, ni-
 hil mali patieris: sin autem polluta es, non sinet
 Deus latere scelus tuum. Illa B. viri, sicut alios
 omnes, ita hos quoq; sermones recordia ascri-
 bens incunctanter manum iniecit in fontem.
 Ecce autem simul atq; lapillam secum retra-
 here conata est, mēbris ferè omnibus obrigescit,
 & in digitis, & brachio, quousq; aqua pertigit,
 abstracta cuse, nuda caro cernitur; nihilque
 aliud misera illa, nisi repentinum interitum
 expectat. Quid inde boni euenerit Gangul-
 pho, in tractatu de Matrimonijs, dicemus.
 Hinc sanè constat, aquam etiam tempera-
 tam,*

Surius 11.
 Maij.

tam, vim comburendi diuinitus accepisse;
 & virum sanctum, ab hoc genere probatio-
 nis non abhorruisse, vxoremque eius ad a-
 quæ tribunal secutam, *condictitia actione*
 damnatam. Et nemo vtique hîc calumniæ
 caussa litem intendet, vt rem dicat malis
 artibus procuratam. Impius sit, qui de san-
 cto talia suspicetur. Quid ergo? num omni-
 bus licebit, quod licuit Sanctis? nequaquã.
 Scribuntur illorum vitæ, vt eorum virtutes,
 non vt miracula imitemur. Contrarium fa-
 ciunt peruersi: mores illorum fugiunt, ho-
 nores ambiunt. Hinc æmulos vitæ paucos,
 plurimos habent dignitatis. At vera digni-
 tas in vitæ integritate consistit, non in ja-
 ctantia miraculorum. Quamuis & miracu-
 lis nonnullos DEVS ornet; sed ornat, quos
 vult, & cum caussas habet, fidei miraculis
 conciliandi auctoritatem.

§. XVIII.

*Feruenti aqua Fides defensa, heresis vsta, mi-
 raculo item mirando, non imitando.*

Qualem habuit, Diacono Catholico, cum
 Presbytero Ariano disputate, & ad fidei ve-
 ritatem comprobendam, apud S. Gregoriũ
 Turonensem, sic prouocante: *Factis rei ve-
 ritas approbetur, succendatur igni aeneo, & in
 feruenti*

S. Gregor.
 Tur. lib. 1.
 de glor.
 Mart. c. 81.

feruenti aqua annulus alicuius proyiciatur, qui
verò eum sustulerit ex vnda feruenti; ille iu-
stitiam consequi comprobetur. Feruentior fuit
huic animus, quàm constantior; & fortasse
scopus etiam melior, quàm modus actionis.
Hinc, ne fides succumberet, miraculo DEVS
censuit mentem nutantis corrigendam. Ac-
ceperat enim conditionem hæreticus. Sed
Diaconus, ob præcipitatum subito impetu
sententiã, diffidentia tētatus, nescio quibus
vnguentis brachium manúmque; illeuit. Ste-
terant iam vtrinque, ad iudicium experiun-
dum, accincti athletæ; cùm hæreticus metu
pallidus repētè periculum subire detrectat:
Catholicus verò brachium exserit, sed vn-
guentis delibutum. Quod vbi vidit alter,
magnis vocibus, exclamauit: *Aduersarium
magicis artibus, non Fidei, confidere. dolum sub-
esse. conditionem cadere.* Oritur altercatio:
& fere etiam scandalum. Nam & Catholi-
ci, qui confluerant, dicebant, sibi id genus
disputandi non placere; nec miracula arti-
bus simulanda. Ita temeraria prouocatio
propemodum in periculum maximum ad-
duxisset religionis auctoritatem. Tempus
ergo fuit, vt DEVS malè cœpta, bene fini-
ret, ac fortiozem huic certamini athletam
succen-

succenturiaret. *His itaque litigantibus superuenit Diaconus alius ab urbe Rauēna, Hyacinthus nomine, scitansque, quæ esset hac altercatio; ut veritatem cognouit, nec moratus, extracto è vestimētis brachio, in aneum dexteram mergit. Annulus autem, qui iniectus fuerat, erat valde leuis ac paruulus, nec minùs ferebatur ab vnda, quàm vento ferri posset vel palea. Quem diu multumq; questum, infra vnius horæ spacium reperit. Accendebatur interea vehementer focus ille, sub dolio, quò validius feruens nō facile posset assequi annulus à manu quærentis; extractusq; tandem. Nil diaconus sensit in carne sua: sed potiùs protestatur, in imo esse frigidum aneum; in summitate verò calore teporis modici continentem. Quod cernens hereticus valde confusus inicit manum audax in aneo, dicens: Prestabit mihi hoc fides mea. Iniecit manu protinus, usq; ad osium internodia, omnis caro liquefacta defluxit, & sic altercatio finem accepit. Facta hæc, nemo inficiatur: & facta, ingenti miraculo, agnoscimus liberter; ut in eadem aqua religio vera incolumis esset, falsa autē damnaretur. Sed num imitanda? nequaquam. Non omne tempus, nec omnis locus, est tempus, aut locus miraculorum. Neque DEVS ad prodigia allegatur;*

gatur; potest fidem alijs quoque rebus a-
struere; immo, justissimè miracula negat,
vbi sunt, qui ea intempestiuè exigūt. Vnde,
dicentibus Scribis & Pharisæis, *Magister,*
volumus à te signum videre, respondit: *Gene-*
ratio mala & adultera signum quarit: & signū
non dabitur ei, nisi signum Iona Propheta. Et
Herodes, viso IESV, gavisus est valde. Erat enim
cupiens ex multo tempore videre eum, eò quòd
audierat multa de eo, & sperabat signū aliquod
videre ab eo fieri. Interrogabat autem eum
multis sermonibus. At ipse nihil ei respondebat.

Matth. 12.
38.

Luc. 23. 8.

§. XIX.

Sagarum, in aquis natantium, iudiciariam
explorationem non modò illicitam, sed
etiam contra rationem esse.

Discunt hinc miraculorum intempestiui
fititores, D E V M prodigia exhibere, quan-
do ipse vult, non quando ipsi. Patrata
sunt, ea quidem, per diuini spiritus viros,
sed DEI jussu, non libitu curiosorum; atq;
ad veritatem, non ad vanitatem stabilien-
dam. Multa, in Sanctis suis, mirari nos vult
DEVS, non imitari. Quare mirari satis non
queo quorundam hominum iudicia, qui,
cùm à Sanctorum vita procul recedant, ta-
men eorum miracula non verentur affecta-

P re.

s. s.
Hya-
alter-
, ex-
eram
at, e-
reba-
palea.
vnius
nterea
alidius
manu
aconu
in imo
calore
ns ha-
dax in
Inic-
nodia,
rcatio
tur: &
liben-
olumis
n imi-
mpus,
us mi-
a alli-
gatur;

re. Monstri simile est, Pontificiam prohibitionem, apud vulgus indoctum valuisse, & tamen viros, qui sibi videntur prudentes ac eruditi, adhuc istam aquarum probationem non solum defendere, sed etiam ad maleficas deprehendendas adhibere. Licitam esse mordicus contendit Arnoldus Scribonius Philosophus Marpurgensis. Sed hic haereticus fuit. Magis miror, à Catholico calamo eandem fuisse sententiam propugnatum. Longè autem maximè stupeo, quod inter plurimos, sermone quotidiano, pro certo habetur, & ante hac, in multis Germaniae urbibus ac locis, maximèque Westphaliae circulo, fuit usitatum, in exploratione maleficarum, quas suspectas eduxerunt ad fluvium, aut lacum, atque in aquam ita coniecerunt, ut dextra manus sinistro pedi, sinistra verò dextro esset obligata. Si supernatabat, quasi ovum inane, venefica putabatur; sin mergeretur, innocens existimata est. Quo in genere probationis multa sunt delicta. Nec enim sacri canones duntaxat eo violantur; sed ipsa etiam justitia & natura. Si enim aquae iuste iudicium ferrent, veneficos mergere, non innocentes, deberent. Deinde huius farinae homines in ro-

gum

gum, non in fluuium; in flammās, non in
 vndas sunt conijciendi. Et quę natura aque
 vim dedit veneficas portandi, ne mergātur?
 An quia plerumque sunt fæminæ leuiiores?
 Sed ea leuitas illas non attollit, quia est
 leuitas morum, non membrorum. Aut quia
 aquæ, suapte natura, malis parcunt, & sæ-
 uiunt in innocentes? quis illis dicit, hos ma-
 los, illos esse innoxios? &, si scirent, quàm
 iniquæ essent, si bonis malè, malis bene suã
 naturã facerent? Scio esse, qui dicant, dæ-
 monem in sagas intrare, illasque sua natu-
 rali leuitate sustentare. Atqui hæc dæmo-
 num leuitas à Philosophia exploditur. Præ-
 terquam, quòd, si hac leuitate spiritus illi
 præditi essent, Gerasenorum sues natate,
 non mergi debuissent, quod non est factum,
 quando *exierunt demonia ab homine, & in-*
trauerunt in porcos: & impetu abijt grex per
præceps in stagnum, & suffocatus est. Peccant
 igitur iudices, qui Pontificiã prohibitionis
 gnari, tam friuola aquæ probatione vtun-
 tur; quique hac ratione DEVM tentāt, quod
 est delictum religioni, & primo Decalogi
 præcepto aduersum; neque pro mi-
 raculo, sed, pro pacto magico
 habendum.

Luc. 8. 33.

Vide
 Martin.
 Delrium.
 lib. 4. dis-
 quis. ca. 4.
 q. 5.

Temerariam innocentia probanda consuetudinem passim inualuisse.

Rarum ais esse hoc peccati genus? quid si est frequētissimum, quid si quotidianum? quid si inolitum vbique, etiam apud priuatos? neciam in aqua tantum, sed etiam in vino, lacte, cereuisia; pane, offa, & omni cibo, omni potu, seruis, ancillis & ancillarioris, opificibus, & artificibus perquam visitatum. Quoties enim, inter prandendum & cœnandum, audiuntur eiusmodi probationes & purgationes vulgares? Si hoc, vel illud non est verum, hac me aqua suffocet? hic mihi haustus sit ultimus? hoc vinum vertatur in venenum? hoc lacte peream? hac cereuisiam ceritus? hoc pane stranguler? & similia sexcenta? Nonne hæc est purgatio consuetissima? & satis vulgaris, quia satis vulgata? Nonne hoc est, tentare DEVM? nonne hoc miraculum petere? Quod quidem etiam non rarò sequitur, ad tales imprecationes: non vt à DEO approbentur, sed vt audacissima mortalium temeritas puniatur, in exemplum aliorum, qui monentur, vt caueant scopulum, in quem vident alios imegisse. Caueant ergo sibi malè conscij innocentia
sua,

suæ testimonium à miraculis petere, caueant sibi ipsis pœnam statuere, quæ dilata, facit nocentiores, illata misericordiam nõ meretur. Itaq; si existimant, se exempla habere Sanctorum, non aliter eos, quàm equũ asinus, in fabulis, imitantur. Vnà iter faciebant equus & asinus, ille sale, iste spõgijs onustus. Procubuit in vadoso flumine equus, & sale liquefacto, se feliciter exoneravit. Quod ubi asinus vidit, procubuit & ipse; sed, spongijs aqua repletis, onus longè maius ferre coactus est; sensitq; vel hinc se asinum esse, vt qui non sciuerit eadem, alijs aliter dispositis, non eodem modo succedere.

C A P V T I X.

Non posse ab hominibus Deum aquis pumentem accusari, cum aquis ipsi & alios, & se ipsos plectant.

§. I.

Aquas esse iustitia & misericordia diuina instrumentum.

I laudabilis est iustitia, laudè meretur etiam iustitiæ instrumenta. At verò, teste Pythagoræo Theag. & inter Deos magnam vim habet, & inter homi-

Theag. lib. de virtute.